

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 27^{ης} ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1944

ΠΡΟΕΔΡΙΑ Κ. ΑΜΑΝΤΟΥ

ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ κ. ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΔΟΝΤΑ

Η ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΩΝ ΖΩΝΤΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ
ΩΣ ΒΑΣΙΣ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ

“Οτε πρό ἔτους ἀνέλαβον τὴν προεδρίαν τῆς Ἀκαδημίας, ἥλπιζον ὅτι ἀποκαθισταμένης συντόμως τῆς εἰρήνης, θὰ διεξήγοντο δμαλῶς αἱ ἐκ τοῦ πολέμου διαταραχθεῖσαι ἐργασίαι. Ἐλλ’ ἄλλαι μὲν αἱ βουλαὶ τῶν ἀνθρώπων, ἄλλα δὲ τὰ κελεύσματα τοῦ πανισχύρου Ἀρεως. Ἀντὶ τῆς ποθουμένης δμαλότητος, αἱ ἐργασίαι τῆς Ἀκαδημίας προσέκρουσαν ἐξ ἀρχῆς εἰς πολλὰ καὶ μεγάλα κωλύματα. Ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας εὗρον τὴν Ἀκαδημίαν εἰς ἀνώμαλον κατάστασιν. Αἱ δημόσιαι συνεδριάσεις τῆς Ὀλομελείας εἶχον ἀπὸ δύο ὥλων μηνῶν ἀνασταλῆ, τῇ διαταγῇ τῶν Ἰταλικῶν Ἀρχῶν κατοχῆς, ἐπανελήφθησαν δέ, δοθείσης τῆς ἀδείας, τῇ 18^ῃ Φεβρουαρίου 1943. Ἐλλὰ μετ’ οὐ πολὺ νέα ἀνωμαλία ἐνεφανίσθη. Ἡ τότε Κυβέρνησις ἐδημοσίευσε διάταγμα περὶ τριμήνου ἀπολύσεως τοῦ Προέδρου τοῦ Ἀρείου Πάγου, τοῦ Προέδρου τῆς Ἀκαδημίας, τῶν Πρυτάνεων τῶν ἀνωτέρων πνευματικῶν ἰδρυμάτων καὶ ἄλλων προϊσταμένων διαφόρων ὀργανώσεων. Ὡρρώδησε μόνον ἐνώπιον τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Ἐκκλησίας. Ἐτιμωρήθησαν δὲ οἱ πνευματικοὶ ἀρχηγοὶ τοῦ Ἐθνους, διότι εἶχον τὸ σθένος νὰ εἴπουν φανερὰ τὴν ἀλήθειαν καὶ διότι παρὰ τὴν ἀσκηθεῖσαν βίαν οὐδόλως ἐκάμφθησαν, ἐκτελέσαντες, ὡς ὕφειλον, τὸ πρὸς τὴν πατρίδα καθῆκόν των. Διὰ τὴν πρωτοφανῆ διωξιν τοῦ ἐκπροσώπου τῆς ἡ Ὀλομέλεια τῆς Ἀκαδημίας, ἀφοῦ ἐνέκρινεν δμοφώνως ἀπάσας τὰς ἐνεργείας τοῦ Προέδρου, ἐκφράσασα τὴν ἐμπιστοσύνην τῆς, διεμαρτυρήθη εἴτα ἐντόνως καὶ διέκοψε τὰς δημοσίας συνεδριάσεις τῆς μέχρι νεωτέρας ἀποφάσεως. Πράγματι αὗται ἐπανελήφθησαν τὴν 15^{ην} Απριλίου 1943 μετὰ τὴν ἄρσιν τῆς ποινῆς τοῦ Προέδρου.

“Ἐνεκα δὲ τῶν ἀνωμαλιῶν τούτων ἐλάχιστα ζητήματα κατέστη δυνατὸν ν’ ἀχθοῦν εἰς πέρας κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους τούτου. Τὸ σημαντικώτερον ἦτο ἡ ἐνίσχυσις τῶν γραφείων τῆς Ἀκαδημίας, τῶν προσηρτημένων Ἀρχείων καὶ τοῦ Ἰστορικοῦ Λεξικοῦ, διὰ τῆς προσθήκης

νέων ἐπιστημονικῶν δυνάμεων καὶ τῆς ἐντάξεως καὶ μονιμοποιήσεως τῶν ὑπηρετούντων ὑπαλλήλων, ὃν καθωρίσθησαν τὰ προσόντα καὶ ἡ ἔξελιξις ἐν τῇ ὑπαλληλικῇ ἵεραρχίᾳ. Πρὸς τούτοις τὸ Κράτος ἔχορήγησεν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν συνδρομὴν ἐκ 10,000,000 δραχμῶν καὶ 25,000,000 διὰ τὰ τακτικὰ καὶ ἔκτακτα δημοσιεύματα αὐτῆς, ἔτερα δὲ 10,000,000 διὰ τὰς δαπάνας τοῦ Λεξικοῦ καὶ τοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου. Εἶμαι βέβαιος, ὅτι διὰ τῶν εἰρημένων μέτρων αἱ ἐπιστημονικαὶ ἐργασίαι θὰ προχωρήσουν γοργότερον καὶ θὰ εἶναι μᾶλλον ἀποδοτικαί.

Συνεδριάσεις τῆς Ἀκαδημίας ἐγένοντο κατὰ τὸ 1943 εἴκοσι καὶ μία τῆς Συγκλήτου καὶ 17 δημόσιαι τῆς Ὁλομελείας, καθ' ἣς ἐγένοντο 49 ἐπιστημονικαὶ ἀνακοινώσεις, ἐξ ὃν 16 ὑπὸ μελῶν τῆς Ἀκαδημίας.

Καὶ δι' ἄλλον λόγον τὸ διαρρεύσαν ἔτος δὲν ἦτο εὔτυχες διὰ τὴν Ἀκαδημίαν. Αἱ τάξεις τῆς ἡραιώθησαν δυστυχῶς εἰς βαθμὸν λίαν αἰσθητόν. Ἀπωλέσαμεν πέντε διαπρεπεῖς συναδέλφους, τοὺς ἀκαδημαϊκούς Κωνσταντίνον Δυοβουνιώτην, Κωστήν Παλαμᾶν, Κωνσταντίνον Δημητριάδην καὶ Ἀλέξανδρον Μαζαράκην, ἔτι δὲ τὸν Μανουὴλ Γεδεών πρόσεδρον μέλος τῆς Ἀκαδημίας.

Ἄπεναντι τῶν τόσων ἀπωλειῶν εἷς μόνος νέος ἀκαδημαϊκὸς προσετέθη εἰς τὴν Τάξιν τῶν Γραμμάτων καὶ Καλῶν Τεχνῶν, δὲ καθηγητὴς Νίκος Βένης, ἐπικυρωθείσης ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῆς πρὸ ἐνὸς ἔτους γενομένης ἐκλογῆς του ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας.

Ἡ Ἀκαδημία ἀπεδέχθη μετ' εὐχαριστιῶν δωρεάν τῆς κυρίας Μαρίκας Μιχαὴλ Γεωργαντῆ, ἀποτελουμένην ἐκ τῶν καταλοίπων τοῦ θείου τῆς ἀειμνήστου ἱστορικοῦ Κωνσταντίνου Ζησίου, οὐ εἶναι γνωστὰ τὰ δημοσιεύματα περὶ τῆς ἱστορίας τῶν Ἀθηνῶν, τῆς Πελοποννήσου, Κεφαλληνίας καὶ πολλὰ ἄλλα.

Λόγῳ τῶν ὑπαρχουσῶν πολλῶν δυσχερειῶν καθυστέρησεν ἡ δημοσίευσις τῶν Πρακτικῶν τοῦ 1942, ἐκτυπωθέντος μόνου τοῦ τεύχους τῆς Α' τριμηνίας. Συνεπληρώθη δὲ καὶ ἡ ἐκτύπωσις τοῦ Γ' τόμου τοῦ Ἰστορικοῦ Λεξικοῦ.

Καθ' ὅλον τὸ ἔτος εἶχον δύματα τὴν πολύτιμον συνδρομὴν τῶν μελῶν τῆς Συγκλήτου καὶ γενικῶς τῶν ἀγαπητῶν συναδέλφων ἀκαδημαϊκῶν. Ἡ δὲ μετὰ τῶν ὑπαλλήλων συνεργασία ὑπῆρξεν δμαλή καὶ ἀδιατάραστος καὶ ἀπαντες ἐβοήθησαν προθύμως τὸ ἔργον μου, δι' ὃ ἐκφράζω πρὸς αὐτούς τὰς θερμοτάτας εὐχαριστίας μου.

"Ολας ἴδιαιτέρως εὐχαριστῶ τὸν φίλον Γενικὸν Γραμματέα ἀκαδη-

μαϊκὸν κ. Γεώργιον Π. Οἰκονόμον, ὅστις χάρις εἰς τὴν μακρὰν διοικητικήν του πεῖραν ὑπῆρξε δι' ἐμὲ πολύτιμος συνεργάτης.

Μεγάλην χαρὰν δ' αἰσθάνομαι, διότι εἰς τὴν προεδρίαν μὲ διαδέχεται διαπρεπής ἐπιστήμων, ὁ καθηγητής τῆς Βυζαντινῆς Ἰστορίας κ. Κωνσταντίνος Ἀμαντος, ὅστις πολλὰ σημεῖα τοῦ Μεσαιωνικοῦ Ἐλληνισμοῦ διηγείνησε καὶ ἐφώτισε διὰ τῆς ἐπιστήμης του.

Εὔχομαι ἀπὸ καρδίας, ὅπως δ. κ. Ἀμαντος εὐτυχήσῃ ὡς Πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας νὰ ἴδῃ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του τὴν κατάπαυσιν τοῦ φοβερωτέρου τῶν πολέμων καὶ τὴν ἀποκατάστασιν εἰρήνης ἔξωτερικῆς, ἀλλὰ καὶ ἐσωτερικῆς, καὶ τὴν Ἑλλάδα ἐλευθέραν, μεγάλην, ἰσχυρὰν καὶ ἔνδοξον. Καλὸς οἰωνὸς δ' εἶναι, ὅτι κατὰ τὰς Ἰστορικὰς ταύτας στιγμάς, καθ' ἄς πρόκειται νὰ κριθοῦν οἱ ἀγῶνες τῆς πατρίδος καὶ ν' ἀποφασισθῇ τὸ μέλλον αὐτῆς, θὰ προΐσταται τῆς Ἀκαδημίας Ἰστορικὸς ἐρευνητής μιᾶς τῶν λαμπροτέρων περιόδων τοῦ Ἐλληνισμοῦ.

Τὸ θέμα, διὰ τοῦ ὁποίου θὰ σᾶς ἀπασχολήσω σήμερον, εἶναι ἡ φυσιολογικὴ διοίκησις τῶν ζώντων ὁργανισμῶν ὡς βάσις τῆς διοικήσεως τῶν ἀνθρώπων. Ἐξέλεξα δὲ τοῦτο, διότι τὰ ἐκ τῆς φύσεως διδάγματα εἶναι πολυτιμότατα ὅχι μόνον κατὰ τὴν τρέχουσαν περίοδον, ἀλλὰ καὶ τὴν μεταπολεμικήν, πρὸ πάντων δὲ διὰ ταύτην, καθ' ἥν πολλὰ καὶ μεγάλα προβλήματα, κοινωνικά, διοικητικά καὶ παντοῖα ἄλλα, θὰ ἀπαιτήσουν ἐπειγούσας λύσεις.

Εἰς τὰς κοινωνίας τῶν ἀνθρώπων παρατηρεῖται, ὅτι τὰ διοικητικὰ συστήματα εἶναι ποικιλώτατα καὶ μᾶλλον ἢ ἥττον ρευστά, μεταβαλλόμενα πολὺ συχνά. Οἱ νόμοι διαδέχονται ἀλλήλους, ταχέως τροποποιούμενοι ἢ ἀντικαθιστάμενοι διὰ νέων. Ἡ συχνὴ ἀντικατάστασις τῶν φαρμάκων δεικνύει, ὅτι ταῦτα εἶναι ἀνίκανα νὰ θεραπεύουν ίκανοποιητικῶς τὰ κοινωνικὰ νοσήματα. Ἀφ' ἐτέρου ὅμως βλέπομεν τὴν φύσιν νὰ διοικῇ ὄλους τοὺς ἐπὶ τῆς γῆς ζῶντας ὁργανισμούς καθ' ὧρισμένους φυσιολογικούς νόμους, σταθερούς καὶ μὴ ἀντικαθισταμένους. Καὶ μόνον τὸ γεγονός, ὅτι οἱ ζῶντες ὁργανισμοὶ, ὑπάρχοντες ἐπὶ τῆς γῆς ἀδιαλείπτως ἐπὶ μακροτάτας γεωλογικάς περιόδους, ὅχι μόνον διετηρήθησαν ἀπλῶς, ἀλλ' ἐπολλαπλασιάσθησαν καὶ ἀνεπτύχθησαν, τελειοποιηθέντες εἰς μέγιστον βαθμόν, ἀποδεικνύει ὅτι οἱ ισχύοντες φυσιολογικοὶ νόμοι εἶναι ἄριστοι καὶ δέον νὰ εἶναι ὑπόδειγμα διὰ τὰς νομοθεσίας τῶν ἀνθρώπων.

Οἱ κανόνες δικαίου τοῦ κόσμου τοῦ δέοντος πρέπει νὰ ἔχουν ὡς βά-

σιν τούς φυσικούς νόμους τοῦ κόσμου τοῦ ὄντος καὶ νὰ μὴ ἀντιτίθενται πρὸς τούτους, διότι ἄλλως δὲν δυναται νὰ εὔσταθήσουν. 'Ο σοφώτατος νομοδιδάσκαλος, τὸν δόποῖον εἶ, αἱ ποτὲ δυνατὸν νὰ ἔχουν οἱ ἄνθρωποι, εἶναι αὐτὴ ἡ φύσις. Διὰ τῶν φυσικῶν νόμων τελοῦνται κανονικῶς αἱ φυσιολογικαὶ λειτουργίαι ὅλων τῶν ὀργανισμῶν, φυτῶν καὶ ζώων ἀνευ ἔξαιρέσεως. 'Απὸ τῶν κατωτάτων, ὥν ἡ ἐπὶ τῆς γῆς ἐμφάνισις χρονολογεῖται ἀπὸ δύο περίπου δισεκατομμυρίων ἑτῶν, μέχρι τῶν ἀνωτάτων, μεταξὺ τῶν δόποίων ὁ ἄνθρωπος εἶναι νεώτατος, ἔχων ἡλικίαν ὀλίγων ἑκατοντάδων χιλιάδων ἑτῶν. Οἱ νόμοι οὗτοι, γεγραμμένοι εἰς τὸ βιβλίον τῆς φύσεως, εύρισκονται εἰς τὴν διάθεσιν παντὸς δυναμένου νὰ τοὺς ἀναγνώσῃ.

'Υπὸ τῶν φυσιοδιφῶν κατέστη δυνατὸν νὰ ἐρμηνευθοῦν μέχρι τοῦδε πλεῖστα φαινόμενα τῆς ζωῆς, τελούμενα κατὰ νόμους φυσικούς. 'Η ἀνθρωπίνη ὅμως διάνοια ζητεῖ νὰ ἐρμηνεύσῃ καὶ τὰ λοιπὰ ζητήματα τῆς ζωῆς, τὰ μὴ διευκρινηθέντα μέχρι τοῦδε. Ζητεῖ νὰ ἐκπληρώσῃ τὸν πόθον τοῦ Σωκράτους «νὰ γνωρίσῃ τὴν περὶ φύσεως ἴστορίαν, τὰς αἰτίας ἐκάστου, διατὶ γίγνεται ἔναστον, καὶ διατὶ ἀπόλλυται καὶ διατὶ ἐστίν».

'Η διὰ τῶν αἰώνων ἐπιτελεσθεῖσα πρόοδος τῆς γνώσεως τῆς φύσεως εἶναι ὄντως μεγίστη, ἵδιως δὲ κατὰ τοὺς τελέυταίους χρόνους, χάρις εἰς τὰς μεγάλας ἀνακαλύψεις τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν. 'Αλλ' εἶναι παράδοξον, ὅτι ἐνῷ πλεῖστα προβλήματα εἴλκυσαν ἐνωρὶς τὴν προσοχὴν τῶν ἀνθρώπων, μερικὰ φαινόμενα ἐβράδυνον πολὺ νὰ προκαλέσουν τὴν ἰδιαιτέραν μέριμναν τῶν ἐρευνητῶν, καίτοι τινὰ ἔχουν μεγάλην σημασίαν δι' αὐτὴν τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων. Τοῦτο ἵδιως συνέβη διά τινα ζητήματα τοῦ ἀγῶνος τῆς ζωῆς. Εἶναι ἥδη γνωστόν, ὅτι ἡ ζωὴ εἶναι συνεχῆς καὶ ἀέναος ἀγών καὶ πᾶς ζῶν ὀργανισμὸς εἶναι ἡναγκασμένος νὰ λαμβάνῃ διαρκῶς μέρος εἰς τὸν ἀγῶνα, μαχόμενος πρὸς ἄμυναν ἢ ἐπίθεσιν. Πᾶς ὀργανισμὸς ἔχει ἀνάγκην τροφῆς διὰ νὰ ζήσῃ, τροφή του δὲ εἶναι τὸ σῶμα ἄλλου ὀργανισμοῦ.

"Ἄγριον, ἀλλὰ ὡραῖον καὶ διδακτικὸν παράδειγμα τοῦ ἀγῶνος τῆς ζωῆς, διεξαγομένου πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μας, παρασκευάζομεν εὔκόλως ὡς ἔξῆς: 'Ἐντὸς ύαλίνης λεκάνης λαμβάνομεν ύδωρ ἀκάθαρτον καὶ στάσιμον, ὡς εἶναι τὰ λιμνάζοντα καὶ πρασινίζοντα, ἀτινα περιέχουν πολλοὺς μικροοργανισμούς. Προσθέτομεν δὲ διάφορα φύλλα καὶ βίζας, χλωρὰ καὶ ξηρὰ, καὶ τὰ ἀφήνομεν εἰς μέρος φωτεινόν, μὴ προσβαλλόμενον ὅμως ἀπ' εύθειας ύπό τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων. Τὸ παρασκεύασμα τοῦτο

ἀποτελεῖ ἀκουαριον, ἐντὸς τοῦ δποίου διεξάγεται φοβερὸς ἀγῶν περὶ ὑπάρξεως μεταξὺ διαφόρων ἀλληλοτρωγομένων πρωτοζώων. Δυνάμεθα δὲ νὰ παρακολουθῶμεν ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν τὸ ἀλληλοφάγωμα, ἔὰν διὰ σιφωνίου λαμβάνωμεν σταγόνα τοῦ ὑγροῦ καὶ ἐπὶ ὑαλίνης πλακός τὴν ἔξετάζωμεν εἰς τὸ μικροσκόπιον. Τότε βλέπομεν διάφορα πρωτόζωα κινούμενα μετὰ μεγάλης ταχύτητος, πολλὰ δ' ἐκ τούτων διαιροῦνται πρὸ τῶν δφθαλμῶν μας καὶ οὕτω πληθύνονται ἐντὸς δλίγων ἡμερῶν. Αἴφνης ὅμως ἐμφανίζονται καὶ ἄτομα ἀλλου εἴδους ἴσχυροτέρου, τὰ δποῖα ἀρχίζουν νὰ κατατρώγουν τὰ πρῶτα, ὥστε ταῦτα μετά τινα χρόνου ἐξαφανίζονται, ἐνῷ οἱ νικηταὶ πληθύνονται. Κατόπιν ἐμφανίζεται νέον εἶδος, τὸ δποῖον καταστρέφει τὸ δεύτερον καὶ οὕτω καθεξῆς.

Βλέπομεν δηλαδὴ μεταξὺ τοῦ μικροκόσμου ἔνα φοβερὸν ἀγῶνα περὶ ὑπάρξεως, κατὰ τὸν δποῖον ἐντὸς δλίγων ἡμερῶν ἐξαφανίζονται διάφορα εἴδη ζώων, ἀκριβῶς ὅπως ἐκ τῶν πολέμων τοῦ μακροκόσμου αἱ ἀσθενέστεραι φυλαὶ ἐξαφανίζονται ἐντὸς ἐτῶν ἢ αἰώνων.

Ἐκ τοῦ ἀγῶνος δὲ περὶ ὑπάρξεως ἀνεπτύχθησαν βαθμηδὸν ἐπὶ τῶν ζώων χαρακτῆρες τινες ὠφέλιμοι πρὸς ἀμυναν ἀπλῆν ἢ καὶ ἐπιθετικήν. Οἱ χαρακτῆρες δ' οὗτοι εἶναι ἰδιάζοντα χρώματα καὶ σχήματα ζώων, καθιστῶντα ταῦτα ὅσον τὸ δυνατόν ὅμοια πρὸς τὸ περιβάλλον.

Οὕτω τὰ ζῷα τῶν ἐρήμων ἔχουν γενικῶς, καὶ ἰδίᾳ κατὰ τὴν ἄνω ἐπιφάνειαν τοῦ σώματος, χρῶμα γαιωδες ὑποκίτρινον. Τὰ ζῶντα ἐντὸς λειμώνων εἶναι πράσινα, δμοιάζοντα πρὸς τὸ περιβάλλον, εἰς δὲ τὰς ψυχρὰς χώρας, τὰς καλυπτομένας συνήθως ὑπὸ χιόνος, ἐπικρατεῖ τὸ λευκὸν χρῶμα τῶν ζώων. Οὕτως εἰς τὰ βορειότερα μέρη τῶν ἡπείρων τὰ ζῷα ἐμφανίζουν διπλῆν προσαρμογὴν τοῦ χρώματος τῶν τριχῶν των, ὅπερ τὸ μὲν θέρος εἶναι φαιόν, τὸν δὲ χειμῶνα λευκόν, ἐνῷ εἰς τὰς ἀρκτικὰς χώρας τὰ ζῷα εἶναι καθ' ὅλον τὸ ἔτος λευκά.

Πολλὰ ἔντομα ἔχουν ὅχι μόνον τὸ χρῶμα, ἀλλὰ καὶ τὸ σχῆμα ξένου σώματος, ὡς τῶν φύλλων, κλάδων, καρπῶν ἢ τοῦ φλοιοῦ τῶν δένδρων, ἐφ' ὃν συνήθως παραμένουν, ὥστε δυσκόλως διακρίνονται ἀπὸ τούτων. "Ετι περιεργότερα φαινόμενα ἀπομιμήσεως εἶναι τινῶν ἐντόμων, τὰ δποῖα πλὴν τοῦ συγκαλυπτικοῦ χρώματος καὶ σχήματος παραμένουν ἐντελῶς ἀκίνητα, δσάκις εύρεθοῦν αἴφνης ἐνώπιον ἔχθροῦ, ὑποκρινόμενα τὸν νεκρόν.

"Ομοια φαινόμενα συναντῶμεν καὶ ἐπὶ ὕδροβίων ζώων, ὃν τὰ χρώ-

ματα εἶναι ἀνάλογα πρός τὰ τῶν πέριξ θαλασσίων φυτῶν, ἢ βράχων, ἢ τῆς ἄμμου. Πολλὰ δ' εἴδη, ιδίως τοῦ πλαγκτοῦ, εἶναι ἐντελῶς ἄχροα καὶ διαφανῆ ώς κρύσταλλος, οὐδόλως διακρινόμενα ἀπὸ τοῦ καθαροῦ ὅδατος. Ἀπὸ τὰ περιεργότερα εἶναι εἴδη τινὰ δέξυρρύγχων, οἱ τριγωνοκαρκῖνοι, τῶν ὁποίων τὸ ὅστρακον φέρει ἐπὶ τῆς ράχεως μικρὰ ἄγκιστρα, ἐφ' ᾧ τὸ ἔδιον ζῷον ἀναρτᾶ διὰ τῶν ποδῶν του δμοιόχρωμα φύκη ἢ ἄλλα φυτὰ τοῦ περιβάλλοντος. Ούχι δὲ σπανίως τὰ ἐπιτεθέντα φυτὰ ριζώνουν ἐπὶ τοῦ ὅστρακου καὶ ἀναπτύσσονται, οὕτω δ' οἱ καρκῖνοι βαδίζοντες παρέχουν τὴν ὅψιν κινουμένου δάσους.

Τὰ φαινόμενα ταῦτα τῆς προσαρμογῆς πρός τὸ περιβάλλον ἀποτελοῦν τὴν συγκάλυψιν (ὅπως δύναται ν' ἀποδοθῇ ὁ εὔχρηστότατος γαλλικός ὄρος *camouflage*), διὰ τῆς ὁποίας ζῶντες ὄργανισμοί καθίστανται δυσδιάκριτοι ἢ καὶ ἀφανεῖς εἰς τὸν παρατηροῦντα ἐχθρόν, δυνάμενοι τότε εἴτε νὰ διαφύγουν εὐκόλως τὴν δίωξίν του, εἴτε νὰ ἐπιτεθοῦν αἰφνίδιως κατ' αὐτοῦ χωρὶς νὰ γίνουν προηγουμένως ἀντιληπτοί.

Εἶναι λοιπὸν πολὺ περίεργον, ὅτι τὴν σημασίαν καὶ σπουδαιότητα τῆς τόσον εὐρέως διαδεδομένης εἰς τὴν φύσιν συγκαλύψεως, οὐδόλως εἶχον κατανοήσει οἱ ἀνθρώποι μέχρι τοῦ τέλους τοῦ παρελθόντος αἰώνος. Εἰς ὅλους τούς πολέμους οἱ στρατιῶται ἐμάχοντο φέροντες ζωηράς ἀνοικτοχρώμους στολάς, λάμποντας θώρακας καὶ ἐπιδεικτικάς περικεφαλαίας καὶ κράνη, ἔτι δὲ ὅπλα ἀπαστράπτοντα, διὰ τῶν ὁποίων παρεῖχον εἰς τὸν ἐχθρὸν στόχους πολὺ ἐμφανεῖς.

Ἡ πρώτη προσπάθεια πρός συγκάλυψιν κατὰ τὸν πόλεμον ἐγένετο ὑπὸ ἀποικιακῶν στρατευμάτων τῶν Ἰνδιῶν, συστηματικὴ ὅμως συγκάλυψις ἐφηρμόσθη τῷ 1904 κατὰ τὸν ρωσοϊαπωνικὸν πόλεμον, καθ' ὃν οἱ Ἰάπωνες ἔφερον στολὴν δυσδιάκριτον χρώματος χακί, ἀνευ διασήμων ἢ ἄλλων λαμπόντων σημείων. Εἰς μεγάλην ὅμως ἔκτασιν καὶ τελειότητα ἔφθασεν ἡ συγκάλυψις κατὰ τὸν παρόντα πόλεμον.

“Οσον δ' ἀφορᾶ εἰς τὸ σπουδαιότατον ζήτημα τοῦ τρόπου διοικήσεως τῶν ὄργανισμῶν τῶν ζῶων καὶ τῶν διδαγμάτων, ἀτινα δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν ἐκ τῆς μελέτης τῆς φύσεως, θεωρῶ καλὸν νὰ ἐκτεθοῦν πρῶτον φυσιολογικαὶ τινες γνώσεις ὅσον τὸ δυνατὸν ἀπλούστερον.

“Απαντες οἱ ζῶοις ὄργανισμοὶ σύγκεινται ἐκ κυττάρων, ἀτινα εἶναι αἱ μονάδες τῆς ζωῆς, τὰ ζωϊκὰ ἄτομα. Καὶ τινες μὲν ὄργανισμοὶ ἀποτελοῦνται ἐξ ἑνὸς μόνου κυττάρου, δι' ὃ καλοῦνται μονοκύτταροι,

ζῶντες ἐντὸς ὑγροῦ περιβάλλοντος, ἐλεύθεροι καὶ ἀνεξάρτητοι ἀπ' ἀλλήλων. Πάντες δ' οἱ λοιποὶ εἶναι πολυκύτταροι ὅργανισμοί, ἦτοι κυτταρικὰ ἀθροίσματα, ἔκαστον τῶν ὁποίων ἀποτελεῖ μίαν μᾶλλον ἢ ἥττον πολυπληθῆ κυτταρικὴν κοινωνίαν. Ταύτης δὲ ἡ ζωὴ εἶναι ἡ συνισταμένη τῆς ζωῆς ἔκάστου τῶν ἀποτελούντων τὴν κοινωνίαν κυττάρων.

Ἄλλα τῶν πολυκυττάρων ὅργανισμῶν τὰ κύτταρα, ὡς μέλη μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς κοινωνίας, ἀναλαμβάνουν κατ' ἀνάγκην ὡρισμένας ὑποχρεώσεις ἀπέναντι τοῦ μεγάλου ἀγαθοῦ τῆς ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν λοιπῶν μελῶν τῆς κοινωνίας συμβιώσεως. Αὕτη δ' αὕτη ἡ συμβιώσις, καθ' ἣν δημιουργεῖται ἀλληλεπίδρασις μεταξὺ πολλῶν κυττάρων, ἄγει εἰς τὴν παραγωγὴν ἴδιαζόντων τινῶν ὅρων, χαρακτηριστικῶν τῆς κοινωνικῆς ζωῆς. Πρὸς σύστασιν κοινωνίας κυττάρων, γίνεται τρόπον τινὰ σύμβασις μεταξὺ τῶν συνερχομένων ἀτόμων – κυττάρων, ἃνευ τῆς ὁποίας ἀδύνατον νὰ νοηθῇ σχῆματισμὸς κοινωνίας. Κατὰ τὴν σύμβασιν δὲ καθορίζονται αὐτομάτως τὰ δικαιώματα καὶ αἱ ὑποχρεώσεις τῶν μελῶν τῆς κοινωνίας.

Πρώτιστος ὅρος τῆς συμβάσεως εἶναι, ὅτι πᾶν συμβαλλόμενον κύτταρον στερεῖται ἀναγκαστικῶς μέρους τῆς ἐλευθερίας του, γινομένης ἀλληλεξαρτήσεως τῶν κυττάρων. Τὰ ἐντὸς συντεταγμένης τινὸς κοινωνίας ζῶντα κύτταρα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ διατηρήσουν πᾶσαν τὴν ἐλευθερίαν, οἷαν ἔχουν οἱ μεμονωμένως καὶ αὐτοτελῶς ζῶντες μονοκύτταροι ὅργανισμοί. 'Ως πρὸς τὸ ποσὸν ὅμως τῆς ἐλευθερίας, τὸ ὁποῖον ἔκαστον κύτταρον ἀποβάλλει χάριν τῆς συμμετοχῆς του εἰς τὴν κοινωνικὴν συμβίωσιν, ὑπάρχουν πολὺ μεγάλαι διαφοραί. Διαφέρει δὲ τὸ ποσὸν τοῦτο ἀναλόγως τῆς ἀναπτύξεως τῶν ὅργανισμῶν. Οὕτως ἐπὶ τῶν κατωτέρων ζῷων γενικῶς ἡ ἀπώλεια τῆς ἐλευθερίας ἔκάστου κυττάρου εἶναι πολὺ μικρά. 'Αφ' ἐτέρου δὲ καὶ ἡ ἀπ' ἀλλήλων ἔξαρτησις τῶν κυττάρων εἶναι μᾶλλον ἢ ἥττον χαλαρά.

'Εφ' ὅσον ὅμως ἀνερχόμεθα τὴν ζωολογικὴν κλίμακα, εὑρίσκομεν ἵσχυροτέραν ἀλληλεξαρτησιν τῶν κυττάρων καὶ μεγαλύτερον βαθμὸν ἀπώλειας τῆς ἀτομικῆς των ἐλευθερίας. Οὕτως ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν λοιπῶν ἀνωτέρων ὅργανισμῶν, ἡ ζωὴ τῶν κυττάρων ὅργάνου τινὸς ἔξαρταται καὶ ἐκ τῆς λειτουργίας τῶν λοιπῶν ὅργάνων. Τοιαύτη δ' εἶναι ἡ ἐν τῷ ὅργανισμῷ σχέσις τῶν κυττάρων πρὸς ἀλληλα καὶ ἡ ἐκ τοῦ συνόλου ἔξαρτησις ἔκάστου εἴδους αὐτῶν, ὡστε ἡ ἀπεργία δμάδος τινὸς

κυττάρων ἐπιφέρει διαταραχάς καὶ τοῦ λοιποῦ ὄργανισμοῦ. Εἶναι μάλιστα τότε δυνατὸν νὰ ἐπέλθῃ τοιαύτη βλάβη καὶ εἰς αὐτὰ τὰ μᾶλλον μακράν κείμενα μέρη τῆς κοινωνίας, ώστε νὰ παύσῃ ζῶν δὸλος ὄργανισμός, δπως συμβαίνει ὅταν ἀπεργήσουν τὰ κύτταρα τῆς καρδίας ἢ τοῦ προμήκους μυελοῦ.

Τὸ μέγεθος τῆς ἔκ τινων εἰδικῶν κυττάρων φυσιολογικῆς ἔξαρτήσεως τῶν λοιπῶν ὄργάνων εἶναι καταφανέστερον ἐπὶ τῶν ἀνωτέρων ζώων, ἐφ' ὃν παρατηρεῖται κυριαρχία τῶν νευρικῶν κυττάρων. "Οσον ἀνωτέρα εἶναι ἡ βαθμὶς τῆς ζωολογικῆς κλίμακος εἰς ἣν ἀνήκει τὸ ζῷον, τόσον μεγαλυτέρα εἶναι ἡ διοικητικὴ ἴσχὺς τοῦ νευρικοῦ συστήματος ἐπὶ τῶν λοιπῶν ὄργάνων. Ἐπὶ τῶν ἀνωτάτων δὲ ὄργανισμῶν καὶ κατ' ἔξοχὴν τοῦ ἀνθρώπου, τὰ νευρικὰ κύτταρα δρῶσιν ἐπὶ πάντας τοὺς ἴστοὺς τοῦ σώματος. Τοιαύτη δὲ εἶναι ἡ κυριαρχία τοῦ νευρικοῦ συστήματος ἐπὶ τινῶν ὄργάνων, ώστε ταῦτα κατέστησαν ἀνίκανα νὰ λειτουργοῦν ἄνευ διαταγῶν τῶν νευρικῶν κέντρων. Τοῦτο συμβαίνει ἵδιως ἐπὶ τῶν μυῶν τοῦ σκελετοῦ τῶν σπονδυλωτῶν ζώων. Οἱ μύες τόσον πολὺ ἀπώλεσαν τὴν ἀνεξαρτησίαν των, ώστε δὲν δύνανται νὰ λειτουργοῦν αὐτομάτως, ἀλλὰ συστέλλονται μόνον δσάκις διεγείρονται ύπὸ τῶν νεύρων των. Ἡ χεὶρ εἶναι ύποτεταγμένη εἰς τὸν ἐγκέφαλον, ἐκτελοῦσα τὰς διαταγὰς αὐτοῦ. Μετὰ βλάβην δὲ τῶν κινητικῶν νεύρων των οἱ μύες παραμένουν παράλυτοι. Εἶναι ἄλλως τε πολὺ γνωστόν, ὅτι πάθησις τῶν κινητικῶν κέντρων τοῦ ἐγκεφάλου, γινομένη συνήθως ἐκ τοπικῆς αίμορραγίας, φέρει ἀμέσως παράλυσιν τῶν μυῶν τοῦ ἀντιθέτου ἡμιμορίου τοῦ σώματος, τὴν καλουμένην ἡμιπληγίαν.

'Εκτὸς τῆς ρηθείσης ἀπωλείας τῆς ἀτομικῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἀληγεξαρτήσεως, ἡ ἐν κοινωνίᾳ συμβίωσις τῶν κυττάρων ἐπιφέρει καὶ ἄλλας μεταβολὰς τούτων, ἥτοι τὴν διαφοροποίησιν τῆς μορφῆς καὶ τὴν εἰδίκευσιν τῆς ἐργασίας, ώστε ἄλλα κύτταρα νὰ ἐκτελοῦν ἄλλην ἐργασίαν πρὸς τὸ καλὸν τῆς ὅλης κοινωνίας.

Διὰ νὰ λειτουργῇ ὅμως καλῶς τὸ σύνολον πρέπει δι' ἔκαστον εἰδικὸν ὄργανον νὰ ὑπάρχῃ ἵδιον διοικητικὸν κέντρον, ρυθμίζον τὴν λειτουργίαν κατὰ τὰς ἐκάστοτε ἀνάγκας τοῦ ὄργανισμοῦ. Πράγματι δὲ ἐπὶ τῶν ἀνωτέρων ζώων ἀνευρίσκομεν ἀνεπιυγμένα τόσα εἰδικὰ νευρικὰ κέντρα, ὅσα εἶναι καὶ τὰ διάφορον λειτουργίαν ἐκτελοῦντα ὄργανα. Τὰ κέντρα ταῦτα συνδέονται δι' ἵνων πρὸς ἄλληλα καὶ πρὸς τὰ οἰκεῖα ὄρ-

γανα, ούτω δ' ἐπιτυγχάνεται ἡ νευρικὴ ἀλληλεπίδρασις τῶν διαφόρων ὄργανων, ὅπως περίπου διὰ τῶν τηλεφωνικῶν κέντρων γίνεται ἡ σύνδεσις καὶ ἐπικοινωνία τῶν συνδρομητῶν.

Ἡ ἀπλουστέρα μορφὴ τῆς λειτουργίας τοῦ νευρικοῦ σύστηματος εἶναι αἱ καλούμεναι ἀντανακλαστικαὶ πράξεις, ὡν δὲ μηχανισμὸς εἶναι πολὺ ἀπλοῦς. "Ἐν στοιχεῖον αἰσθητικόν, δεχόμενον ἐρέθισμα, συνδέεται διὰ μέσου νευρικοῦ τινος κέντρου μεθ' ἑνὸς ἄλλου στοιχείου δραστικοῦ, ἀπαντῶντος καταλλήλως εἰς τὸ ἐρέθισμα.

Ο τοιοῦτος μηχανισμός, δι' οὗ εἰς πᾶν ἐρέθισμα τοῦ αἰσθητικοῦ ἄκρου ἐπέρχεται πάντοτε κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ μετὰ μηχανικῆς ἀκριβείας ὡρισμένη ἀντίδρασις τοῦ ὄργανισμοῦ, χωρὶς νὰ παρεμβάλλεται ἡ βιούλησις, ἀποτελεῖ τὴν βάσιν πολλῶν λειτουργιῶν τοῦ ὄργανισμοῦ, ὅχι μόνον ἐπὶ τῶν κατωτέρων ζώων, ὡν πᾶσαι αἱ πράξεις εἶναι τοιαῦται, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀνωτέρων καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

Δι' ἀντανακλαστικῶν πράξεων ἐκτελοῦνται πλεῖσται φυσιολογικαὶ ἔργασίαι, ὡς τῆς πέψεως, τῆς κυκλοφορίας, τῆς ἀναπνοῆς, τῶν ἐκκρίσεων, τῆς διαρροούμενος τῆς θερμότητος, τῆς ἀνταλλαγῆς τοῦ ὕδατος, τῆς δίψης, τῆς γενικῆς ἀνταλλαγῆς τῆς ὕλης, ὡς καὶ τῆς πείνης. Καθ' ὅμοιον τρόπον ρυθμίζονται καὶ αἱ λειτουργίαι τῶν γεννητικῶν καὶ οὐροποιητικῶν ὄργανων. Καὶ δὲ ὑπὸ τοῦ ρυθμίζεται ὡσαύτως δι' εἰδικοῦ ἀντανακλαστικοῦ κέντρου, διὰ τὸν καθορισμὸν τοῦ δποίου πρωτεύουσαν θέσιν κατέλαβον αἱ ἔργασίαι τοῦ λίαν προώρως θανόντος διασήμου "Ελληνος" νευρολόγου Κωνσταντίνου Οἰκονόμου, δστις εἶχεν ἐκλεγῆ ἀντεπιστέλλον μέλος τῆς ἡμετέρας Ἀκαδημίας.

Δι' ἀντανακλαστικῶν πράξεων ἔξασφαλίζεται καὶ ἡ ἄμυνα τοῦ ὄργανισμοῦ ἀπὸ βλαβερῶν ἔξωτερικῶν ἐπιδράσεων, ὡς εἶναι ἡ σύγκλεισις τῶν βλεφάρων πρὸς προάσπισιν τῶν ὀφθαλμῶν, δὲ πταρμὸς καὶ δὲ βήξ πρὸς προφύλαξιν τῶν ἀναπνευστικῶν ὄργανων ἀπὸ ἐρεθιστικῶν οὔσιῶν, καὶ πλεῖστα ἄλλα.

Ταῦτα πάντα ἀποτελοῦν ύπηρεσίας τῆς γενικῆς καὶ εἰδικῆς ἀσφαλείας τοῦ ὄργανισμοῦ, τιθεμένας εἰς δρᾶσιν ἄμα τῇ ἐμφανίσει κακοποιοῦ τάχιστα καὶ αὐτομάτως, ἄνευ τῆς συμμετοχῆς τῆς βουλήσεως ἢ καὶ ἐναντίον ταύτης, διότι ἡ βιούλησις ὅχι μόνον δὲν ἐπεμβαίνει, ἀλλ' εἶναι καὶ ἐντελῶς ἀνίκανος νὰ καταπαύῃ ἀρξαμένην ἀντανακλαστικήν τινα πρᾶξιν. Ἡ διάταξις αὕτη, ισχύουσα γενικῶς ἐπὶ πάντων τῶν ἀνωτέρων ὄργανισμῶν, ἔχει πολὺ μεγάλην σημασίαν διὰ τὴν ζωὴν αὐ-

τῶν. Πᾶσαι αἱ σπουδαιότεραι λειτουργίαι, ἐξ ὧν ἔξαρταται ἡ ζωὴ τῆς ὅλης κυτταρικῆς κοινωνίας καὶ ἡ ἀμυνα αὐτῆς κατὰ τῶν ἔξωτερικῶν ἔχθρων, δὲν ἀναμένουν διαταγάς τῆς βουλήσεως, δι’ ἀς ὅπαιτεῖται χρόνος τις πρὸς σκέψιν καὶ ἀπόφασιν, ἀλλ’ ἔκτελοῦνται τάχιστα καὶ αὐτομάτως διὰ κατωτέρων εἰδικῶν νευρικῶν κέντρων, τὰ πλεῖστα τῶν δποίων, τὰ καὶ κυριώτερα, ἐφορεύοντα τὰς σπουδαιοτέρας διὰ τὴν ζωὴν λειτουργίας, εἶναι τοποθετημένα εἰς τὸν προμήκη μυελόν, τὸ πολυτιμότερον καὶ μᾶλλον προφυλαγμένον τμῆμα τοῦ κεντρικοῦ νευρικοῦ συστήματος.

Λόγῳ τῆς ἀπὸ τῆς βουλήσεως ἀνεξαρτησίας του, τὸ μέρος τοῦ νευρικοῦ συστήματος τὸ ρυθμίζον τὰς ρηθείσας λειτουργίας καλεῖται αὐτόνομον ἢ φυτικόν. Τὸ δὲ λοιπὸν μέρος τοῦ νευρικοῦ συστήματος τὸ διοικοῦν τὰ ὑπαγόμενα εἰς τὴν βούλησιν ὅργανα, ὅπως εἶναι ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ πέρας τοῦ πεπτικοῦ σωλήνος, ὡς καὶ πάντες οἱ μύες τοῦ σκελετοῦ δι’ ὧν τελοῦνται αἱ ἔκούσιαι κινήσεις, καλεῖται ζωϊκὸν νευρικὸν σύστημα.

Ἡ δὲ βούλησις ἔδρεύει εἰς τὰ ἀνώτατα μέρη τοῦ ἐγκεφάλου, καὶ δὴ εἰς τὸν φλοιὸν τῶν ἡμισφαιρίων, τὴν περίφημον καὶ γνωστὴν κοινῶς ὡς φαιάν οὔσιαν, ἔνθα κείνται τὰ ἀνώτερα αἰσθητικὰ καὶ κινητικὰ κέντρα, καθὼς καὶ τὰ κέντρα ἐν οἷς γίνεται ὁ συνειρμός τῶν ἰδεῶν καὶ τελοῦνται πᾶσαι αἱ ἀνώτεραι ψυχικαὶ λειτουργίαι. Τὰ κέντρα ταῦτα εἰναι ἡ ἔδρα τῆς σκέψεως.

Εἰς τὸν φλοιὸν τῶν ἡμισφαιρίων ἀποτίθενται καὶ αἱ διὰ τῆς ἀγωγῆς καὶ παιδεύσεως ἀποκτώμεναι ἀνασταλτικαὶ εἰκόνες, αἴτινες, παρὰ τὰς ὄρμητικὰς διεγέρσεις ἀναδυόμεναι, δύνανται ἐπικρατοῦσαι νὰ ἀναστείλουν τὴν ἔκτελεσιν ἔξεγειρομένων σωματικῶν ἐπιθυμιῶν. Αἱ τοιαῦται ἀνασταλτικαὶ δράσεις, ἐνισχυθεῖσαι διὰ καλῆς ἀγωγῆς καὶ παιδεύσεως, εἶναι μεγίστης ἡθικῆς σημασίας. "Οταν ὅμως ἡ ἴσχὺς τῶν ἀνωτέρων πνευματικῶν κέντρων παραλύσῃ καὶ τὸ ψυχικὸν περιεχόμενον τούτων ἔξαφανισθῇ, τότε παύεται πᾶς πόλεμος μεταξὺ τῶν αἰσθητικῶν καὶ τῶν μετ’ ἰδεῶν συνηνωμένων ἡθικῶν συναισθημάτων καὶ αἱ ὄρμαι παραμένουν γυμναὶ παντὸς ἴδανικοῦ χαρακτῆρος, τὸ δὲ ἄτομον γίνεται διούλον τῶν παθῶν του.

Καὶ ταῦτα μὲν τελοῦνται ἐν κανονικῇ μᾶλλον ἢ ἥττον φυσιολογικῇ καταστάσει. Ἀλλὰ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐνεφανίσθησαν πολλοὶ καὶ ἴσχυροὶ παράγοντες ἐξ ὧν ἡ λειτουργία τοῦ ὄργανισμοῦ τῶν ἀνθρώπων

διεταράχθη εἰς μέγιστον βαθμόν. 'Αφ' ἐνδός μὲν οἱ διηνεκεῖς σχεδὸν κίνδυνοι, ἐκ τῆς ξηρᾶς, τῆς θαλάσσης καὶ τοῦ ἀέρος, ἀπειλοῦν καταστροφάς καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀμάχου πληθυσμοῦ τῆς χώρας, ἀφ' ἔτερου δὲ πολλὰ αἴτια ὑποσκάπτουν τὴν ύγειαν τοῦ λαοῦ. Αἱ ἐπὶ μακρὸν ἔξακολουθοῦσαι στερήσεις εἰς τρόφιμα καὶ αὐτὰ ἔτι τὰ ἀναγκαιότερα τῆς λιτής διατροφῆς του, εἰς ἐνδύματα, φάρμακα καὶ πλεῖστα ἀλλα χρήσιμα εἴδη, ἐκλόνισαν σοβαρῶς τὴν ύγειαν τοῦ λαοῦ, ὥστε οἱ πλεῖστοι εύρισκονται εἰς οὐχὶ φυσιολογικὴν κατάστασιν.

Αἱ μεγάλαι μᾶζαι, ὅχι μόνον ἐκ τῶν ἀπορωτέρων τάξεων, ἀλλὰ καὶ τῶν τέως εὔπόρων, νῦν δὲ νεοπτώχων, προπάντων δὲ ἡ τάξις τῶν συνταξιούχων, τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων καὶ τῶν μικροαστῶν, ἐπαθούν κατὰ μεγάλην ἀναλογίαν σημαντικάς βλάβας ἐξ ὑποσιτισμοῦ καὶ κακοσιτισμοῦ, ἐμφανίσασαι διαφόρους νοσηράς καταστάσεις. 'Αφθονώτατα ἰδίως εἶναι τὰ θύματα τῆς γνωστῆς νόσου, τῆς συχνότατα ἀναπτυσσομένης ἐπὶ τῶν ἔξησθενημένων ἀτόμων, ἥτοι τῆς φυματιώσεως, καταλαβούσης πᾶσαν ἡλικίαν καὶ αὐτὴν τὴν γεροντικὴν εἰς ἔξαιρετικῶς μεγάλην ἀναλογίαν. Τὰ θύματα δὲ τῆς φυματιώσεως ἀνέρχονται εἰς δεκάδας χιλιάδων, ἐάν μὴ καὶ ἐκαποντάδας, ἐάν ληφθῶσιν ύπ' ὅψιν αἱ πλευρίτιδες καὶ διάφοροι προφυματικαὶ καταστάσεις. 'Εάν τὸ τοιοῦτον ἔξακολουθήσῃ μὲ τὸν αὐτὸν ρυθμὸν ἡ 'Ελλὰς κινδυνεύει νὰ γίνῃ χώρα φθισιώντων. 'Αλλὰ μήπως οἱ λοιποὶ παρέμειναν ύγιεῖς; 'Ελάχιστοι ἡδυνήθησαν νὰ διατηρήσουν τὴν ύγειαν των, τρεφόμενοι καλῶς. Πάντες δὲ οἱ ἄλλοι ἐπαθούν ἐκ τοῦ ὑποσιτισμοῦ κατάδηλον ἀπίσχνανσιν, ἀναιμίαν καὶ γενικὴν ἔξασθένησιν μετὰ διαταραχῶν διαφόρων ὀργάνων, οὐχὶ ὀλίγοι δὲ ἐπαθούν οἰδήματα ἐκ τοῦ λιμοῦ καὶ οἱ θάνατοι ηὑξήθησαν καταπληκτικῶς. Τὸ φρικαλέον θέαμα τοῦ προπαρελθόντος χειμῶνος, δτε καθ' ἔκάστην οἱ ἀνθρωποι ἀπέθνησκον ἐκ τοῦ λιμοῦ εἰς τὰς ὁδοὺς τῶν 'Αθηνῶν, θά μείνῃ ἀνεξίτηλον εἰς τὴν μνήμην μας.

Καὶ αὐτοὶ δμως οἱ φαινομενικῶς ύγιεῖς, οἱ μὴ παρουσιάσαντες ώρισμένην τινὰ πάθησιν, δὲν ἥσαν ἐν φυσιολογικῇ καταστάσει. Κατὰ πᾶσαν ἔξασθένησιν τοῦ σώματος, ἐξ ὅλων τῶν ἄλλων κυττάρων τὰ μᾶλλον εὐπαθῆ εἶναι τὰ νευρικά, ἀτινα διαταράσσονται ἐκ τῶν πρώτων, εὐθὺς ὡς τὸ αἷμα παύσῃ νὰ προσάγῃ ἐπαρκεῖς θρεπτικάς ούσιας, ἡ ἡ πίεσις αὐτοῦ δέν εἶναι κανονική. Τὸ κεντρικὸν νευρικὸν σύστημα δὲν δύναται τότε νὰ διατηρηθῇ εἰς φυσιολογικὴν κατάστασιν, ἀλλὰ γίνεται λίαν εὐερέθιστον καὶ εὐέξαπτον, ἐξ οὗ συμβαίνουν συχναὶ παρεξηγήσεις

καὶ ἔριδες διὰ ζητήματα ἄτινα ἀλλοτε θά ἥσαν ἀδιάφορα. Τοῦτο ὁφελεῖται εἰς τὸ ὅτι, ἔνεκα τῆς ηὔξημένης διεγερσιμότητος, καὶ αὐτὰ τὰ πολὺ ἀσθενῆ ἔξωτερικά ἐρεθίσματα, τὰ δοποῖα κανονικῶς δὲν ἥσαν πολὺ δραστικά, ἀρκοῦν τώρα νὰ προκαλέσουν ἴσχυρὰν νευρικὴν διέγερσιν καὶ τὴν ἐκτέλεσιν ἀνοικείων καὶ βιασῶν πράξεων.

Ἡ τοιαύτη κατάστασις δμοιάζει πρὸς τὴν ἴσχυροτάτην διέγερσιν τοῦ κεντρικοῦ νευρικοῦ συστήματος, τὴν δοποῖαν προκαλοῦμεν πειραματικῶς ἐπὶ τοῦ βατράχου. "Οταν εἰς τὸ πειραματόζωον ἐνέσωμεν ἐλαχίστην ποσότητα στρυχνίνης, προκαλεῖται τόσον μεγάλη διέγερσις τοῦ νευρικοῦ του συστήματος, ὡστε καὶ ἐν ἀπλοῦ φύσημα ἀρκεῖ νὰ φέρῃ σφοδράς τετανικὰς συσπάσεις καθ' ὅλον τὸ σῶμα τοῦ ζώου. Τοιαύτην διεγερσιμότητα στρυχνινισθέντος βατράχου παρουσιάζουν πολλὰ ἄτομα κατὰ τὴν πολεμικὴν περίοδον.

Τὴν βλάβην τῆς νευροψυχικῆς ἵκανότητος δύναται τις νὰ κατανοήσῃ ἐφ' ἑαυτοῦ, συγκρίνων τὴν προπολεμικὴν ἵκανότητά του πρὸς τὴν σημερινήν. Ἐκ τούτων δ' ἐρμηνεύονται κατὰ πολὺ αἱ ἔκρυθμοι καταστάσεις καὶ αἱ μεγάλαι κοινωνικαὶ ἀναστατώσεις, αἱ συμβαίνουσαι εἰς πολλὰς χώρας, δσάκις δημιουργοῦνται ἴσχυροι παράγοντες προκαλοῦντες ἐγκεφαλικὰς διεγέρσεις. Τὴν ὑπάρχουσαν ψυχικὴν διαστροφὴν χαρακτηρίζει θαυμασίως εἰς πρόσφατον ἐγκύκλιον (τῆς 25^{ης} Δεκεμβρίου 1943) ὁ Μακοριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος διὰ τῶν ἔξῆς: «'Υπέστημεν ἡθικὸν συγκλονισμόν, διερχόμεθα δὲ ἥδη μίαν περίοδον βαρείας ἡθικῆς κρίσεως τὴν δοποῖαν οὐδέποτε ἀλλοτε εἶχε γνωρίσει τὸ ἔλληνικὸν ἔθνος εἰς τοιαύτην ἔκτασιν. Πολλῶν ἡ συνείδησις ἀπέβαλε τὴν παλαιάν της ἀκαμψίαν, οἱ χαρακτῆρες ἐγένοντο περισσότερον ρέυστοι καὶ οἱ ἀρμοὶ τῆς ψυχικῆς ἐνότητος τοῦ λαοῦ ἔχαλαρώθησαν ἐπικινδύνως».

Καταφανῇ ψυχικὴν διέγερσιν ἐνεφάνιζον καὶ οἱ καθ' ἔκάστην προσερχόμενοι εἰς τὴν Ἀκαδημίαν ἀντιπρόσωποι διαφόρων τάξεων καὶ δργανώσεων, ἵνα ἐπικαλεσθοῦν τὴν βοήθειαν τοῦ προέδρου της. Ἐπιτροπαὶ δημοσίων ὑπαλλήλων, σπουδαστῶν, τραπεζικῶν, διαφόρων ἐπαγγελματιῶν, ἐφέδρων, τραυματιῶν, ἀναπήρων, φυματικῶν καὶ συγγενεῖς κρατουμένων καὶ καταδίκων, ἐζήτουν ἐν μεγάλῃ ἔξαψει τὴν ἀρωγὴν τοῦ Προέδρου τῆς Ἀκαδημίας, ἀξιοῦντες τὴν ταχείαν ἐπίλυσιν τῶν ζητημάτων των καὶ ἀπειλοῦντες δμαδικάς ἐκδηλώσεις καὶ ταραχάς. Διὰ τοιαῦτα κοινωνικὰ ζητήματα συνειργάσθημεν πολλάκις ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, μετὰ τῶν Πρυτάνεων τῶν Ἀνωτέρων πνευματικῶν

ίδρυμάτων καὶ τῶν προέδρων τοῦ Ἀρείου Πάγου, τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας καὶ τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ δὲ ταύτη δόφείλω νὰ ἔξαρω καὶ ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Ἀκαδημίας τὴν κατὰ τὰς χαλεπὰς ἐκείνας ήμέρας τοῦ ἔθνους ἔξοχως ἔθνωφελῇ δρᾶσιν τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου. Ἀκούραστος, ἐργαζόμενος ήμέραν καὶ νύκτα μὲ ύπομονήν καὶ ἐπιμονήν, θαρραλέος καὶ βαδίζων εὔθεως ἐπὶ τὸν σκοπόν, οὐδόλως ἀμφιταλαντευόμενος ἵνα πράττῃ τὸ δρθόν, δὲ Ἀρχιεπίσκοπος Δαμασκηνὸς ἔθρεψε πεινῶντας, ἐνέδυσε γυμνητεύοντας, περιέθαλψεν δρφανά, ἐστέγασεν ὀστέγους, ἐνοσήλευσε νοσοῦντας, ἡλευθέρωσε κρατουμένους, ἔσωσε τὴν ζωὴν μελλοθανάτων καὶ γενικῶς ἔδωσε χεῖρα βοηθίας εἰς τὸν ἔχοντας ἀνάγκην. "Ἄς ἐλπίσωμεν, ὅτι ἡ παρούσα θλιβερὰ κατάστασις δὲν θὰ παραταθῇ ἐπὶ πολύ, ἀλλὰ θὰ ἀνατείλῃ ταχέως ἡ ήμέρα τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἀναρρώσεως τοῦ δεινοπαθούντος ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Συνοψίζοντες λοιπὸν τὰ ἀνωτέρω βλέπομεν πόσον ἀρμονικὴ εἶναι ἡ συνεργασία μεταξὺ τῶν μελῶν μιᾶς κυτταρικῆς κοινωνίας, δηλαδὴ μεταξὺ τῶν διαφόρων κυττάρων παντὸς ζῶντος ὄργανισμοῦ, ἅτινα συζοῦν ὅλως εἰρηνικῶς, ἐκάστου ἐκτελούντος πιστῶς τὴν εἰδικὴν ἐργασίαν του χάριν τοῦ γενικοῦ καλοῦ τῆς κοινωνίας. Τὴν γενικὴν διοίκησιν τοῦ ὄργανισμοῦ ἔχει ἀναλάβει, ὡς εἴδομεν, τὸ κεντρικὸν νευρικόν σύστημα. Παντοτε δὲ ταῦτα τελοῦνται κανονικῶς ύπὸ τὴν ἰσχὺν αἰωνίων καὶ ἀναλοιώτων φυσιολογικῶν νόμων.

"Ἄξιον ὅμως πολλῆς προσοχῆς εἶναι τὸ ἔξῆς γεγονός. Οἱ φυσιολογικοὶ νόμοι οὐδέποτε παραβιάζονται ύπὸ τῶν κοινωνιῶν τῶν κυττάρων χάριν ἀτόμων τινῶν τῆς κοινωνίας. Μάλιστα δὲ ὁσάκις παρίσταται ἀνάγκη συμβαίνει τὸ ἀντίθετον. Δηλαδὴ τὰ ἄτομα θυσιάζονται ἀπέναντι τοῦ νόμου. Οὕτως, ἐάν εἰς τινας ὄργανισμοὺς ύπάρχουν ὄργανα οὐχὶ χρήσιμα ἢ μὴ προσαρμοζόμενα εἰς τὴν κανονικὴν λειτουργίαν τοῦ συνόλου συστήματος, τὰ ὄργανα ταῦτα ἀτροφοῦν καὶ παραμένουν ὡς ύποτυπώδη ἢ ἔξαφανίζονται μετά τινα χρόνον. Βλέπομεν δηλαδὴ ἄτομα ύποχωροῦντα πρὸ τῆς ἀκαμψίας τοῦ φυσιολογικοῦ νόμου.

Πλεῖστα τοιαῦτα παραδείγματα ύπάρχουν, ἐκ τῶν ὁποίων ἀναφέρω τὰ ἔξῆς: Οἱ κοινοὶ βάτραχοι κατὰ τὴν πρώτην περίοδον τῆς ζωῆς των, τοῦ γυρίνου, εἶναι ζῷα ύδροβια, ἔχοντα μορφὴν ἰχθύος μὲ οὐρὰν ἐπιμήκη. Βραδύτερον ὅμως, ὅταν ἀποκτήσουν πόδας καὶ ἀρχίσουν νὰ ἔξερ-

χωνται εἰς τὴν ἔνθη, ὡς ἀμφίβια, ἡ οὐρὰ ἐξαφανίζεται ὡς ἄχρηστος. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς δὲ ἀνθρωπος ἐκτὸς πλείστων ἄλλων ὑποτυπωδῶν ὄργανων ἔχει οὐράν, ἥτις κατὰ τὴν ἐμβρυϊκὴν ἡλικίαν εἶναι κατ' ἀρχὰς ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένη, βαθμηδὸν ὅμως, ἐκ τῆς μείζονος ἀναπτύξεως τοῦ λοιποῦ σώματος, ἡ οὐρὰ παραμένει ἀτροφική, ἀποτελουμένη ἐκ τοῦ κόκκυγος.

Ἐκ τῶν λοιπῶν ὑποτυπωδῶν ὄργανων τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, τὰ πλεῖστα εἶναι ἀδρανῆ. Εἶναι ὅμως καὶ τινα δυνάμενα νὰ φέρουν βλάβην τοῦ ὄργανισμοῦ. Τοιαύτη εἶναι πρὸ πάντων ἡ σκωληκοειδῆς ἀπόφυσις, προκαλοῦσσα οὐχὶ σπανίως βαρείαν πάθησιν ἢ καὶ τὸν θάνατον.

Καὶ ἄλλο τι σπουδαῖον γεγονός πρέπει νὰ σημειωθῇ. "Οτι μεταξὺ τῶν φυσιολογικῶν κυττάρων μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς κοινωνίας οὐδέποτε παρατηρεῖται ἔχθρα, ἀλλὰ γίνεται πάντοτε κανονικὴ συνεργασία καὶ ἀλληλοβοήθεια. Τὰ δὲ μὴ ἐκτελοῦντα προσωρινῶς ἴδιαιτέραν ἐργασίαν ἀρκοῦνται νὰ λαμβάνουν μικρότερον σιτηρέσιον, δηλαδὴ ὀλιγάτερον αἷμα, ἀπὸ τὰ ἐργαζόμενα, εἰς τὰ δποῖα τότε διοχετεύεται ἀφθονώτερον αἷμα ἀφαιρούμενον ἐκ τῶν ἀναπαυομένων. Ἡ δὲ μεταξὺ τῶν κυττάρων τοῦ αὐτοῦ ὄργανισμοῦ ὑπάρχουσα ἀλληλεγγύη καταφαίνεται πρὸ πάντων, ὅταν εἰς τι σημεῖον τοῦ σώματος εἰσχωρήσῃ ἔχθρός, ὡς εἶναι π. χ. τὰ μικρόβια ἢ ἄλλο ξένον σῶμα. Τότε τὰ κύτταρα τῆς κοινωνίας συνασπίζονται καὶ ἐπιτίθενται κατὰ τοῦ εἰσβολέως διὰ τῶν ὅπλων ἀτινα διαθέτει ἔκαστον εἰδος κυττάρων. Εἰς τὰς μάχας αὐτὰς πρωτοστατοῦν τὰ λευκὰ αἷμοσφαίρια, τὰ δποῖα καταβροχθίζουν τὰ μικρόβια καὶ τὰ ξένα σώματα, δι' ὃ καλοῦνται φαγοκύτταρα ἢ βακτηριοφάγα.

‘Υπάρχουν δμως καὶ περιπτώσεις καθ' ἀς ἐντὸς τοῦ σώματος γίνεται μεταξὺ τῶν κυττάρων δεινὸς ἀγῶν ἀλληλοεξοντώσεως. Τοῦτο συμβαίνει ὅταν εἰς μέρος τι τοῦ ὄργανισμοῦ ἐμφανισθῇ κακόηθες νεόπλασμα, δπως π. χ. εἶναι ὁ καρκίνος, τὰ κύτταρα τοῦ δποίου πολλαπλασιάζονται ἀφθόνως πρὸς βλάβην τῶν φυσιολογικῶν κυττάρων. Εἰς τὸν πόλεμον τοῦτον ὑπερισχύουν τὰ καρκινικὰ κύτταρα καὶ θᾶττον ἢ βράδιον καταστρέφεται δλόκληρος ὁ ὄργανισμός.

Τοιαύτη εἶναι δυστυχῶς καὶ ἡ βαρυτάτη νόσος ἡ καταλαβοῦσα ἀπό τινος χρόνου τὸ ἐλληνικὸν ἔθνος. Καθ' ἐκάστην παριστάμεθα μάρτυρες σκληρῶν ἀγῶνων μεταξὺ ἀδελφῶν. Ἐντὶ ἀγάπης καὶ ἀλληλοβοήθειας βλέπομεν μῖσος καὶ ἀλληλοσπαραγμόν. Τοῦτο εἶναι σύμπτωμα βαρυτάτης νόσου, ἀληθοῦς καρκίνου τοῦ ἔθνους. Ἡ μεγαλυτέρα κατάρα

φυλῆς τινος, ὁ ἀσφαλέστερος καὶ ταχύτερος τρόπος καταστροφῆς της εἶναι ὁ ἐμφύλιος σπαραγμός. Οὐδεὶς ἔξωτερικὸς ἔχθρος, δσονδήποτε λιχυρδὸς καὶ σκληρὸς καὶ ἀν εἶναι, δύναται νὰ προκαλέσῃ τόσον μεγάλην καὶ ταχεῖαν καταστροφήν, δσην ὁ ἔσωτερικὸς τῆς διχονοίας καὶ τῆς ἀλληλοεξοντώσεως. "Απαντες οἱ "Ἐλληνες πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν καλῶς, ὅτι ἡ πατρὶς κινδυνεύει νὰ καταστραφῇ ἐξ ἡμῶν αὐτῶν, δπως καὶ δύναται νὰ σωθῇ πάλιν ἐξ ἡμῶν τῶν ἰδίων.

Διὰ τοῦτο ὑψίστη ἀνάγκη εἶναι νὰ συνέλθωμεν ἐκ τῆς παθολογικῆς ψυχολογικῆς καταστάσεως εἰς ἡν ἐσχάτως εύρισκόμεθα καὶ νὰ πράξωμεν ὅτι ἀπαιτεῖ τὸ συμφέρον καὶ μόνον τῆς Πατρίδος, τὸ δποῖον εἶναι καὶ τὸ κοινὸν συμφέρον ὅλων τῶν τέκνων της. Τοῦτο δέ, κατὰ τὴν παροῦσαν κρισιμωτάτην στιγμήν, εἶναι ἡ 'Ομόνοια. Ἡ λέξις αὕτη ἀντὶ νὰ εἶναι ἀφηρημένη ἔννοια καὶ ἀσήμαντον ὄνομα τῆς κεντρικωτέρας πλατείας τῶν Ἀθηνῶν, τὴν δποίαν ποδοπατοῦν καθ' ἐκάστην οἱ κάτοικοι, ἃς γίνῃ τὸ ἵερὸν ἔμβλημα πραγματικῆς ἀδελφικῆς δμονοίας. Θὰ καταστήσῃ τότε εύτυχεῖς ὅχι μόνον ὅλους ἀνεξαιρέτως τοὺς ἀδελφούς, ἀλλὰ πρὸ πάντων τὴν μητέρα.